

Amitava Kumar

“Muhteşem bir tanıklık.”
Salman Rushdie

Sevgili Hayatım

पिन PIN

Türkçeleştiren:
Niran Elçi

Delji

Amitava Kumar

Amitava Kumar, Hindistan'ın Ara kentinde doğmuş, Patna'da büyümüş yazar ve gazetecidir. Kurmaca dışı eserleri ve romanlarıyla tanınan Kumar, özellikle göç, kimlik ve siyaset temalarını işlediği metinleriyle çağdaş edebiyatta önemli bir yer edinmiştir. Hâlen ABD'de Vassar Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmakta olan yazarın son romanı *Sevgili Hayatım*, Salman Rushdie tarafından "olağanüstü" olarak nitelendirilmiştir. Kumar'ın eserleri *The New York Times* ve *The New Yorker* gibi önemli yayınlarda övgüyle karşılanmış; özellikle *Immigrant, Montana* (Göçmen, Montana) kitabı, 2018'de yılın en sevilen kitapları arasında gösterilmiştir.

Niran Elçi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü mezunu olan Niran Elçi, 2001 yılından beri çeviri yapıyor. Bugüne dek yüzden fazla eseri Türkçeleştirdi. Dilimize kazandırdığı yazarlar arasında Terry Pratchett, Doris Lessing, George Saunders, John Wyndham, J.R.R. Tolkien, Robert Jordan, Bram Stoker ve George Orwell gibi isimler bulunan Niran Elçi, *Karaböcü* serisi, *Adamı Zorla Cadı Yaparlar*, *Kurabi'ye Uçan Omlet* gibi çocuk kitaplarının da yazarıdır.

SEVGİLİ HAYATIM

© 2024, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © Amitava Kumar

İlk baskı 2024 yılında *My Beloved Life* adıyla Alfred A. Knopf tarafından yapılmıştır.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları, William Morris Endeavor Entertainment ve AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı tarafından anlaşmalı olarak alınmıştır.

YAZAR: Amitava Kumar
TÜRKÇELEŞTİREN: Niran Elçi
EDİTÖR: Berna Akkıyal
DÜZELTİ: Ayşegül Utku Günaydın
KAPAK TASARIMI: Bena Sareen
GRAFİK UYGULAMA: Aslı Kayalarhoğulları Kurt

BASKI VE CİLT: Güngörler Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Saray Mahallesi 658. Cadde No:11 Kahramankazan/Ankara
Tel: 0312 394 28 82

Birinci Baskı: Mayıs 2026 (1000 adet)

ISBN: 978-625-6084-17-9

Yayınevi sertifika no: 45041

Matbaa sertifika no: 49889

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, yayıncının önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez, çoğaltılamaz.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ'nin tescilli markasıdır.

delidolu.com.tr

Amitava Kumar

Sevgili
Hayatım

Türkçeleştiren: Niran Elçi

Delij

MONA

için

*incitemez ölüm bile
senin beni incittiğin kadar
benim sevgili hayatım*

—LOUISE GLÜCK, “EKİM”

İçindekiler

Birinci Kısım

JADU

11

İkinci Kısım

JUGNU

183

Üçüncü Kısım

JADU

343

Dördüncü Kısım

MAATI

358

Teşekkür

367

Kaynaklar

368

Birinci Kısım

JADU

*O kat'i yok oluşa yürüyoruz
Ve içinde sonsuza dek kaybolacağız. Burada olmayacağız,
Hiçbir yerde olmayacağız,
Hem de çok yakında;
Bundan daha feci ve daha hakiki bir şey yok.*

—PHILIP LARKIN, “ŞAFAK SERENADI”

Jadunath Kunwar doğumundan öncesine dair şu anıyı hayatı boyunca hatırladı:

Annesinin onu doğurduğu küçük evin ön kapısının yanındaki tuğla duvarda bir çatlak vardı. Bu çatlak, kapıdan gökyüzüne uzanan sağlam bir dal gibi yükseliyordu, ya da bu tür tasvirlerden hoşlanıyorsanız, bir adamın alınyazısındaki çalkantıları gösteren avucundaki kader çizgisi gibi yukarı doğru yayılıyordu. Jadu doğmadan bir yıl önce, 1934'te, korkunç bir deprem olmuştu. Yer yarılmış, kulübeleri, sığırları yutmuştu. Dul bir kadınla yeni gelini, tarladan ıspanak toplamış eve dönerken, yürüdükleri yolda açılan yarığın içine düşerek kaybolmuşlardı. Bu felaketten kaçmaya çalışan acar bir delikanlı atına atlamıştı, ama toynaklarının altındaki zemin sallanıp sarsılırken hayvan şahlanmış ve bir adım dahi atmayı reddetmişti. Jadu'nun köyünden elli kilometre uzakta, Sugauli yakınındaki şeker fabrikasının İskoç sahibi, kıymetli Wolseley marka arabasını sürerken arka tekerleklerin altındaki zemin aniden yarılmış, araba geriye doğru devriliş yarığa yuvarlanmış, beyaz adam aracın altında kalmıştı. Jadu'nun ailesindeki herkes sağ salim kurtulmuştu. İnşaatı henüz tamamlanmamış küçük, tuğla ev yıkılmamıştı ve bunun bir sebebi çatısının betonundan değil, sazdan olmasıydı. Evin inşaatı hâlâ sürdüğünden biraz ötede otuz bin kerpiç tuğla istiflenmişti; pişmiş kilden bu tuğla kulesi yıkılarak çukura devrilmiş, çamur yığına dönüşmüştü.

Ev yıkılmamıştı, ama ön kapının yanında bir çatlak oluşmuştu. Bir buçuk, iki metre uzunluğundaydı. Sıvasız duvarda beliren o girintili çıkıntılı yarık bir işe de yaramıştı. En yüksek köşesinde, insan elinin uzanabildiği en son noktanın az üstünde, bir çift serçe kuru otlarla ve kırmızı kurdeleye benzeyen bir şeyle minik bir yuva kurmuştu. Daha aşağıda, tuğlaların arasındaki yarıklara mektuplar, makbuzlar ve Kongre Partisi broşürleri sıkıştırılıyordu. Bunların bazıları bir iki gün orada kalıyor, lazım olduğunda alınıyordu; oraya bırakılıp unutulmuşlar da vardı. Jadu'nun annesi Sumitra, evlerinin önünde büyümüş *neem** ağacından her akşam ince bir dal kırar, makbuzlardan yukarıda ama serçe yuvasından aşağıda bulunan dar yarığa sıkıştırırdı. Bunu âdet edinmişti. Sabahleyin, gün henüz ağarmamışken, önünü aydınlatan bir gaz lambasıyla kapıdan çıkardı. Köyde elektrik yoktu ve elli sene daha olmayacaktı. Jadu'nun babası Shivnath çoktan kalkmış, inekle manda için yalağa yem döküyor olurdu. Sumitra ince dalı çatlaktan çekip alır, ucunu çiğner, sonra dişlerini fırçalamak için kullanırdı.

Yağmurlu bir temmuz günü Sumitra, bir elinde gaz lambası, dikkatle eşiği aştı. Toprak zemin yağmurdan kayganlaşmıştı. Sumitra hamileliğinin başlarında; Jadu varlığını, annesinin hiç yakınmadan katlandığı sabah bulantılarıyla belli ediyordu yalnızca. Nemli hava Sumitra'nın tenine yapışıyordu. Lambayı bırakıp *neem* dalını almak için uzandı ve bir şey elini ısırınca şaşaladı. Önce, bir eşekarısını ürküttüğünü düşündü, ama sonra yılanın duvardan aşağı süzülüğünü gördü. Muhtemelen serçe yuvasındaki yumurtalara gelen ya da belki yalnızca geceki yağmura karşı korunak arayan kobra o çatlağa saklanmıştı. Sumitra acıdan çok şaşkınlıkla nefesini içine çekti. Shivnath sonradan, tam yem kovanını atın önüne boca eder-

* Maun familyasından, geleneksel Hint ilaçları ve böcek öldürücü yapmak için kullanılan, kerestesinden de faydalanan bir ağaç. [Ç.N.]

ken Sumitra'nın kısıcık çığlığını duyduğunu ve hayvanın başını o tarafa çevirdiğini anlatacaktı.

Kocası yanına vardığında Sumitra yerde oturmuş, elini tutuyordu. Yılan sağ elinin yüzük parmağından sokmuştu. Shivnath ona dokunur dokunmaz Sumitra i çekti ve ıslak zemine uzandı. Karındaki ocuk hakkında bir şey söylemek istiyordu, ama kocasına yalnızca yılanı dikkat etmesini söyledi.

Shivnath parmağı ağzına alarak emdi ve ağzına gelen ne varsa tükürdü. Sumitra'nın kanına karışan şeyi ıkarabildiğinden emin değildi. Sumitra'nın altın yüzüğünü parmağından çıkardı ve sonra, pratik zekâsını çaresizliğin verdiği enerjiyle birleştirip, *kurtasının** cebinden akısını çıkararak diş izlerinin hemen üzerine iki kesik attı. Sumitra acıyla bağırmak yerine başını azıcık kaldırdı ve köpük köpük, sarı-beyaz bir sıvı kustu. Parmağı sıcaaktı ve Shivnath tüm kolun kararıp şişmeye başladığını görebiliyordu. Shivnath, dar yolun karşısındaki kulübede yaşayan kuzenine seslendi. Beş dakikalık yürüme mesafesinde, yakındaki küçük kasabanın hastanesinde çalışmış bir eczacı yaşıyordu. Shivnath'ın aklına yapacak başka şey gelmiyordu; sanki yılan onu da sokmuştu. Sersem sersem, ilk önce su getirip Sumitra'nın yüzünü temizledi, sonra onu kucağına alarak kalktı. Sumitra'nın kapıdan çıkarken gösterdiği dikkatle, ıslak zeminde yavaş yavaş yürüyerek eve girdi. Sumitra tek kelime etmemişti ve gözleri kapalıydı; aniden bütün vücudu kasıldı ve tekrar kustu. Kuzeni henüz eczacının evinden dönmemişti ve elinden başka bir şey gelmeyen Shivnath önceki gece yemek pişirmek için yaktıkları ateşin küllerini Sumitra'nın parmağındaki kesieğe sürerek kanamayı durdurmaya çalıştı. Sonra, antiseptik etkisi olabileceğini düşünerek *neem* yaprağı getirmek için dışarı koştu.

* Güney Asya'da giyilen, etekleri dize kadar gelen geleneksel gömlek. [.N.]

Yaprak toplarken eczacı Babulal Mishra'yı gördü. Babulal gölete girerken sarisini toplayan bir kadın edasıyla *dotisini** kaldırmış, Sumitra'nın daha birkaç hafta önce zerdeçal ve domates ektiği tarladan geçiyordu.

Babulal'ın gömleğinin bir cebinde, içinde mor kristaller bulunan küçük bir şişe vardı. Kristallerin birazını bir kaşığa döktü ve kibrit tuttu. Shivnath karanlık metalde pembe alevlerin parladığını gördü ve Babulal tek kelime etmeden alev alev yanan, köpüren kristalleri kaşıktan Sumitra'nın parmağına dökerken, Shivnath şaşkınlık ve acı içinde izledi. Sumitra bir çılgınlıkla kendine geldi ve Babulal, kocası asıl oymuş gibi parmaklarını açarak Sumitra'nın omuzlarını aşağı doğru bastırdı. Sonra küçük pirinç bir *lotadaki*** suya biraz daha kristal döküp eritti, Shivnath'tan Sumitra'nın ağzını açmasını istedi ve pembe sıvıyı Sumitra'nın ağzına döktü. Bunun ardından, öküzü arabasıyla, eskiden Babulal'ın eczacı olarak çalıştığı hastaneye doğru üç saatlik bir yolculuğa koyuldular.

Shivnath öküzerinin hızlı gitmesi için elinden geleni yapıyor, zaman zaman arkaya dönüp arabada hareketsiz yatan karısına bakıyordu. Babulal arada bir Sumitra'nın ağzından saçılan beyaz köpükleri sevecenlikle siliyordu. Öküzü arabası toprak yoldaki çukurlara girip sarsıldığında, Babulal bir eliyle Sumitra'nın omzunu destekliyor, diğeriyle başını tutuyordu. Yalnızca Babulal ile Sumitra arasında değil, aynı zamanda Babulal ile Shivnath arasında doğan bu acayip yakınlık Jadu'nun hafızasında yer etmese de, hastaneye yapılan yolculuk ve Sumitra'nın iyileşmesi, bu dünyaya gelişine dair tuhaf ve olağanüstü hikâyesinin bir parçası hâline geldi.

Jadu çok küçükken, büyük kuzeninin karısı şakayla, Jadu'nun bu

* Geniş bir kumaşın bacaklara sarılarak bele tutturulmasıyla elde edilen ve şalvarı andıran erkek giysisi. [Ç.N.]

** Bir tür kulpsuz ibrik. [Ç.N.]

kadar koyu tenli olmasının ve beyaz tenli annesine hiç benzemesinin sebebinin, yılanın annesine aşıladığı zehir olduğunu söylemişti. Bu hikâyede sanki yılan babası Shivnath'ın yerine geçiyor, vücut sıvısını Sumitra'ya aşılayarak birkaç ay sonra doğan çocuğu meydana getiriyordu. Bu sözler çocuğun canını sıkıyordu, ama sonra bunları beyninin karanlık bir köşesine itmiş, unutup gitmişti. Geriye Sumitra'nın karnındaki bebeği için duyduğu korku ve endişe, dört gün dört gece boyunca hastanede verdiği zorlu mücadele kalmıştı. Ve çocuk büyürken bu hikâye o ya da bu şekilde o kadar sık anlatılmıştı ki, Jadu, kobra ısırığını atlatıp bu dünyaya zafer kazanarak geldiğini düşünür olmuştu.

Jadunath, Sumitra'nın ilk çocuğuydu. Daha sonra iki çocuğu daha oldu, iki kız. Mart veya nisanda bir gece, *Holi* bayramından birkaç hafta sonra, Sumitra kızlarıyla birlikte evin önünde, yere serdiği hasırların üzerinde uyuyordu. İki yaşındaki Laali ayrı bir hasırda, tek başına yatıyordu. En küçükleri, henüz üç aylık olan Lata ise annesinin yanında yüzüstü uyuyordu. Sumitra tuğla evin içinde iyice hissedilen sıcaktan kaçmıştı. Shivnath ile Jadu evde yoktu. Damat tarafı olarak *baratla** birlikte başka bir köye gitmişlerdi. Sumitra bebeğin ağlamasına uyandı. Ay ışığında, bir tilkinin çocuğu pamuklu fanilasından tutmuş sürüklemeye çalıştığını gördü. Telaşla, çığlık çığlığa ayağa kalktı; kâbus gördüğüne ve yeterince yüksek sesle çığlık atarsa uyanıp kâbustan kurtulacağına inanıyordu. Tilki bebeği bıraktı ve karanlıkta kayboldu. Sumitra bebeği kucağına alıp, kolunun bacağıнын yerinde olduğunu görünce rahatlayarak feryat figan ağlamaya başladı. Şaşırtıcı bir şekilde, bebeğin derisinde tek bir diş izi yoktu. Aralarında bazı akrabalarının da olduğu komşuları, Sumitra'nın feryatlarına uyanmıştı. Kimse daha önce tilkinin böyle bir şey yaptığını hatırlamıyordu. Bir seferinde köye kurt inmişti; kuzeyde, birkaç saat uzaklıktaki ormanda da kaplanlar vardı. Ama tilki? Bu

* Dügün alayı. [Ç.N.]

fikre kuşkuyla bakanlar, evi bir hayaletin veya kötü bir ruhun ziyaret ettiğine inanıyordu.

Sumitra bu son yorumu kabul etti. Ertesi sabah, Shivrath ile Jadu dönmeden, rahip evi arındırmak için etrafına *ganga-cal** serpti. Rahip yaşlıydı, ama güçlü bir sesi vardı ve mantraları gür bir sesle okudu. İblisler ve hayaletler dünyasını gözetliyormuş gibi bir gözünü kapatıp diğerini kısıyordu. Eşikte kâfur yaktı ve alevlere sandal ağacı yongaları attı. Sonra biraz daha dua etti. Ama duaları hedefini bulmamış olmalıydı; çünkü aynı gün, bebek Lata sağlıklı ve neşeli iken, büyük kız Laali hastalandı. Gizemli bir hummaya yakalanmıştı. Kolları ve bacakları kasılıyordu. Üç gün sonra çenesi kilitlendi ve yemek yemeyi, su içmeyi reddetmeye başladı. On gün sonra da öldü. Köylüler, tilkinin onu yaladığını ve çocuğun ölümüne bunun sebep olduğunu söylediler. Diğerleriyse Sumitra'nın gördüğü yaratığın kötü bir ruh olduğundan ve çocuklarından birini alıp götürdüğünden artık daha da emindi.

Kız kardeşinin ölümü, Jadu'nun ilk gerçek anısıydı, ama temeli zayıftı. Ölümün sebebi asla tam olarak anlaşılamadı. Bu, trajediyi anlamsızlaştırmıyordu; fakat Jadu bundan ne sonuç çıkarması gerektiğini bilemiyordu. Bu yüzden ilk anı olarak Sumitra'yı sokan yılan gibi tartışılmaz bir gerçeği benimsemek daha iyiydi. Aynı zamanda, o olayda kimse ölmemişti, yılan bile. O hikâyenin sonu daha güzeldi. Mor potasyum permanganat kristalleri Sumitra'nın derisini yakmıştı ve parmağında hayatının sonuna dek geçmeyecek bir yara izi bırakmıştı; bu iz, hayattaki onca dehşetin insanı yıkamayaacağına kanıtıydı.

Jadu üniversite eğitimi için köyden ayrıлып Patna'ya gittiğinde hayat daha gerçek bir hâl aldı. Aslında, bu dönemi kendi doğumu, hatta

* Ganga (Ganj) Irmağı'ndan alınmış kutsal su. [Ç.N.]

bir yeniden doğuş olarak görmeye başladı. Artık akrabalarının arasında değildi, adını bir İngiliz'den alan bir yurttan kalıyordu; derste yanında, daha düne kadar yabancı olduğu genç, çekici kadınlar oturuyordu. Jadu artık *deneyimler* yaşayacağından emindi. Ve bunların başında modernleştiği duygusu vardı.

Tenzing Norgay, Everest Dağı'na tırmandıktan birkaç ay sonra Patna'yı ziyaret etti. 1954 yılının Mayıs ayıydı ve Bihar Valisi, Shri R. R. Diwakar'dı. Norgay'ı Patna'ya, bir stadyumun temelini atması için davet etmişti. Patna Üniversitesi tarih bölümünün birinci sınıf öğrencileri, dağcıyı görmek üzere Raj Bhawan'a, yani vali konağına götürülmüştü. Davet beş çayı içindi.

Öğrencilerin hiçbirisi daha önce bir valiyle tanışmamıştı. Edmund Hillary ile birlikte dünyanın çatısına ilk defa adım atan adamla tanışmanın heyecanı da vardı. Champaranlı bir öğrenci olarak Jadu için *beş çay* alışkanlığı sihirliydi. Kiralanan otobüste, etrafındaki öğrencilerin hiçbirinin bu terimi bilmediğini anladı. Naveen Kashyap endişeyle, çatal bıçak kullanmalarının gerekip gerekmeyeceğini sordu. Endişe ve tedirginlik, beklentiyle dolu bir fincandaki şeker gibi çözünmeye başlamıştı.

Bütün öğrenciler kampüsteki yurttan yaşıyordu. Patna Üniversitesi'nin önünden geçen yol genellikle arabalar, otobüsler, çekçeklerle dolu olurdu ve yayalar da bu dar yolu kullanırdı; kimi alışverişe çıkmış insanlar, kimi de yandaki hastaneye giden hastalardı. Biraz ötedeki *tonga** durağındaki atlar, yüzlerini boyunlarına asılı yem torbalarına gömmüşlerdi. Yem torbaları ot ve at *grami*** doluydu. (Neden hayvanların bazıları arka ayaklarından birini hafifçe kaldırmıştı? Sınıfta yeni şeyler öğreniyordu, ama Jadu bu gibi soruların yanıtlarını ancak dışarıdaki dünyada bulabileceğini biliyordu.)

* İki tekerlekli at arabası. [Ç.N.]

** At yemi olarak da kullanılan bir fasulye çeşidi. [Ç.N.]

Otobüsleri Raj Bhawan'a yaklaştığında, Jadu simsiyah asfalt döşeli geniş yolda ne insan, ne de gürültülü, sıkışık araç trafiği olduğunu fark etti. Dört fil yan yana rahatça yürüyebilirdi ve yine de sallanan hortumlarının arasında mesafe kalırdı. İki yandaki kaldırımlara sarı çiçeklerle kaplı *amalta* ve kırmızı çiçeklerle kaplı *gulmohar* ağaçları dizilmişti. Bahçe kapısının önündeki fiskiyenin yanında otobüsten indiklerinde, Raj Bhawan'ın merdiveninin toprak saksılar dolusu rengârenk yıldızçiçekleriyle kaplı olduğunu gördüler.

Profesör Dey öne geçti ve öğrenciler düz bir sıra hâlinde onun peşine takılarak ana salona girdiler. Dizlerine gelen kırmızı tunikler giymiş ve başlarına siyah Gandhi *topileri* takmış hizmetkârlar uzak-taki duvarın dibine dizilmişlerdi. Beyaz örtüler serili masalar yiyeceklerle doluydu. Yeni kızartılmış *samosaların** baharatlı kokusu ile sonradan *pudina çatni*** olduğunu öğrendikleri sosun ekşi ve keskin rayihası salonu doldurmuştu. Kabukları kesilmiş ekmeklerden küçük sandviçleri ısırana kadar, bu ikincisinin ne olduğunu anlayamamışlardı; tereyağı sürülmüş yumuşak ekmek parçalarının arasındaki baharatlı taze nane katmanı onlara doğru cevabı vermişti.

Profesör Dey'in belli bir ünü vardı. Modern Hint milliyetçiliği hakkında bir makalesi yayımlanmıştı. Daha da ilginç olanı, her akşam yolcularını Ganj Irmağı'nın karşısına geçiren bir tekneye binmesiydi. Bu yakadan görülebilen barakalardan birinde satılan köy içkisinden içiyordu. Profesör Dey'in ağabeyi hükümet sekreteryasında kâtipti. Bu, beş çayı davetinin nasıl organize edildiğini açıklıyordu. Muhtemelen Tenzing Norgay'la tanışmak isteyen kişi Profesör Dey'di; öğrenciler, Profesör Dey'in binaya girmek için onları bahane edip etmediğini tartıştılar ve bu düşünce onları memnun etti. Ama bu akşam Profesör Dey köy içkisinden mahrum kalacaktı.

* Yağda kızartılan üçgen bir börek. [Ç.N.]

** Nane sosu. [Ç.N.]

Elleri hafiften titreyen kaygılı adam, bu akşam vali konağından onlarla birlikteydi.

Jadu ve sınıf arkadaşları, maçın başlamasını bekleyen kriket oyuncuları gibi yan yana dizilmişlerdi. Önlerindeki masaların üzerinde duran yiyecek tepsilerine henüz kimse dokunmamıştı. Diğer yanda mum gibi dikildikleri hâlde tetikte duran garsonların yüzleri ifadesizdi. On beş dakika daha geçti. Sonra, asker üniformalı bir subay hızla sağdaki kapıdan çıktı ve kalın perdeleri kenara çekti.

Vali *kadi** kumaşından bir kıyafet giymişti. O da başına Gandhi *topisi* takmıştı, ama onunki beyazdı. Yanındaki, siyah saçlarını ortadan ayırarak başına yapıştırmış genç, güleç adam Tenzing Norgay'dı. Üzerinde Batı tarzı bir takım elbise vardı. Öğrenciler hiç düşünmeden, iki adamı ellerini bir araya getirerek selamladılar. Shri R. R. Diwakar başını sallamakla yetindi, ama Tenzing Norgay onlara gülümsedi, ellerini bir araya getirdi ve onlara doğru eğildi.

Vali sahada toplanmış takıma hitaben konuşan hakem rolünü üstlendi. “Hoş geldiniz. Burada olduğunuz için memnunuz. Bu Bay Tenzing Norgay. Ona neden kahraman diyoruz?”

“Everest Fatihı,” diye bağırdı bir ses.

Vali gülümsedi, Norgay da ona katıldı.

“Ben Gandhicim,” dedi vali. “Fetihlere inanmam. Bay Norgay’ın başarısını kutlayalım. O bir kahraman, çünkü dünyanın en yüksek dağı olan Everest’e tırmandı.”

Norgay’a döndü, Norgay başını salladı ve gülümsedi.

“Sorunuz var mı?” dedi vali.

* Elle eğitilmiş pamuk ipliğinden dokunmuş bir kumaş. Gandhi, yabancı ürünleri boykot etme çağrısında bulunurken kadi kumaşının kullanılmasını salık verdiği için, Hindistan bağımsızlık mücadelesinin simgesi olmuştur. [Ç.N.]

Radha Charan Tripathi adlı öğrenci sağ elini hafifçe kaldırdı ve sordu: “Bayım, zirveye ilk kim ayak bastı? Siz mi, yoksa Edmund Hillary mi?”

Hem Shri R. R. Diwakar hem de Tenzing Norgay güldüler. Söylentiler yüzünden bazı tartışmalar çıkmıştı. Everest’in zirvesine ilk ulaşan gerçekten de beyaz adam Hillary miydi, yoksa Tenzing zirveye kadarki son metreleri yarı baygın hâldeki yoldaşını sürükleyerek mi tırmanmıştı? Hindistan gibi, yabancıların boyunduruğundan kurtulup bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerde bunlar kritik sorulardı.

Norgay’ın alnında bir kırışik belirdi. “Biz bir ekibiz,” dedi, “yalnızca ikimiz de değildik, pek çok başka kişi vardı. Sen bana yardım edersin. Ben sana yardım ederim. Hepimiz biriz. Hiçbir şeyi yalnız yapamayız.”

Şimdi başka bir öğrenci soru soruyordu. Jadu, yanında duran Ramdeo Manjhi adlı sessiz gencin, ödünç olduğunu tahmin ettiği, parlak deriden sandaletler giydiğini fark etti. Her zamanki ucuz, yıpranmış, kauçuk *çappallarını** bu ziyaret şerefine bir kenara atmıştı. Sınıfta hiç konuşmayan Ramdeo şimdi de sessizdi. Jadu’nun annesiyle babası köylüydü ama toprakları vardı; Ramdeo ise çok fakirdi. Ramdeo’nun ait olduğu kast meselesi Jadu’nun farkında olduğu, fakat konusunu hiç açmadığı bir şeydi. Ramdeo’nun koyu tenli, ciddi, parıl parıl yüzüne ve geniş alnından geriye doğru kıvrılan gür saçlarına baktı.

“Bay Norgay, efendim, zirvede ne yaptınız?” Bunu soran Gita Mohan Singh’ti; Gita’nın babası Darbhanga’da avukattı.

Yine aynı rahat gülüş.

* Terlik. [Ç.N.]

“Şerpalar için dağ bir tanrıçadır. Ona Chomolungma* deriz. Ben dua ettim ve adak adadım. Zirveye çikolata ve bisküvi bıraktım. Kıyım bir kurşunkalem vermişti. Onu karlara gömdüm.”

Vali dua bahsinden hoşlanmıştı, onaylayan bir tavırla gülümsedi. “Dua önemlidir,” dedi.

Norgay da gülümsedi. “Fotoğraf makinemiz vardı,” dedi. “Zirvede, ellerimizde bayraklarla birbirimizin fotoğrafını çektik. Tüplerimizde çok fazla oksijen yoktu. Bu yüzden biraz pasta yedikten sonra hemen geri döndük.”

Yiyecten bahsedince öğrenciler suskunlaştı. Artık hiçbiri soru sormak istemiyordu. Profesör Dey boğazını temizledi. Elini kaldırarak saçlarını düzeltti. Öğrencileri ona bakıyordu.

“Efendim, siz İngiliz ekibinin parçasıydınız. Başarınız Londra’da büyük sevinçle karşılandı; çünkü haber oraya Elizabeth’in taç giyeceği gün ulaşmıştı.”

“Evet, bu doğru.”

“Ama buralarda, bizim mutluluğumuzun farklı bir niteliği vardı.” Profesör Dey elini kalbinin üzerine koydu. “Bir Hintli, Everest’e tırmanmıştı. İçten içe ne hissediyordunuz?”

Tenzing Norgay duraksadı. Dağın zirvesine vardıklarında Hilary’yle birlikte İngiliz, Nepal, Hindistan ve Birleşmiş Milletler bayraklarını diktiklerini açıklamaya girişti. Profesör Dey gülümsedi ve başını sallamaya devam etti. Daha önce Profesör Dey, öğrencilerine şerpaların Tibetli göçebe bir halk olduklarını açıklamıştı. Nepal’e göçmüş olan bu topluluk, küçük toprak parçalarında tarım yaparak geçiniyordu. Pek çok genç şerpa, Batı Bengal’in kuzey ucundaki Darjeeling’e gelmişti. Tenzing, Hint vatandaşlığı almıştı. Jadu, Tenzing Norgay’ın diplomatik bir yanıt verdiğini anladı.

* Everest Dağı’na yerli Tibetlilerin verdiği isim. Dünyanın Ana Tanrıçası anlamına gelir. [Ç.N.]

“Biz Tenzing Norgay ile gurur duyuyoruz,” dedi Shri R. R. Diwakar. “Ama kazandığı büyük ünle, artık tüm dünyaya ait olduğunu biliyoruz.”

Öğrenciler bu yorumu alkışladı. Jadu, valinin siyasetçilere yarasır bir beceriyle, Norgay’ın yanıtındaki beyaz güvercini alıp nazıkçe gökyüzüne saldığını düşündü. Vali yemeklerin durduğu masalara bir göz attı ve öğrencilere dönüp elini açarak tepeleme dolu tabakları gösterdi.

Beyaz pamuklu eldiven giymiş bir garson, vali ile şeref misafirine gümüş tepside çay getirdi. Askerî атаşe öğrencileri yemeklere yönlendirdi. Genel hissiyat, tabağındakini bitirenin bir fincan çay alabileceği yönündeydi. Profesör Dey yemek veya çay almadı; Shri R. R. Diwakar’ın yakınında durmuş, başı yana eğik hâlde dağcıyı dinliyordu.

Bir öğrenci üçüne yaklaştı. Atul Tandon, öğrenci yurdunda kalmıyordu, babası yerel bir donanma mensubuydu. (Ovaların ortasındaki bu bölgede bir denizcinin ne işi vardı? Bu öğrenciler arasında kim deniz görmüştü? Tenzing görmüş müydü?) Tandon biraz çekinerek ama merakla Tenzing’e sordu: “Efendim, hayatta başka hedefleriniz var mı?”

“Lhakpa Chedi adını biliyor musun?” diye sordu Tenzing.

Tandon bir tahminde bulundu: “Bir dağın adı mı?”

Tenzing güldü. “Hayır, geçmişteki en ünlü şerpanın adı. Bir zamanlar, önemli bir İngiliz dağcı, Lhakpa Chedi’nin adının George Mallory’ninkinin yanına altın harflerle yazılması gerektiğini söylemişti. Mallory’nin kim olduğunu biliyor musun?”

“Evet, efendim,” dedi Tandon. “Everest’e tırmanan ilk dağcılardan, efendim.”

“Görüyorsun,” dedi Tenzing, gülümsemeye devam ederek. “İngiliz Mallory’nin adını biliyorsun, ama Lhakpa Chedi’yi tanımıyor-

sun. Lhakpa şimdi Kalküta'daki bir otelde kapıcı. Şerpalara daha iyi şartlar sunmak için bir vakıf kurmak istiyorum.”

Profesör Dey öğrencilere dikkatle baktı. Çoğu zengin ailelerden gelmesede, servetten etkilendikleri belliydi. Vali konağında olmak onları heyecanlandırmıştı. Belki de Profesör Dey, öğrencilerin aklında asıl bu huşu duygusunun kalacağını fark etmişti. Tenzing Norgay'ın zirveye pek çok ulusun bayrağını taşıdığı gibi, pek çok dünyayı da taşıdığını bilmelerini istiyordu; George Mallory'nin dünyasını, ama aynı zamanda, kesinlikle, Lhakpa Chedi'nin dünyasını da. Ama bu, Profesör Dey'in öğrencilerinin ihtiyaç duymadığı tek dersti. Çoğu Bihar'ın dört bir köşesindeki köylerden gelmişti; evlerine ulaşmak için trene veya otobüse biniyor, sonra belki yürüyerek ırmakları aşıyor, çamurlu tarlalardan geçiyorlardı. Kısmen nostalji yüzünden, kısmen de anne-babalarını geride bıraktıkları için suçlu hissettiklerinden, kendi kendilerine şehirde geçirdikleri zaman boyunca köylerini hatırlayacaklarını söyleyip duruyorlardı. Geçmişlerini asla unutmayacaklardı. Bu, inançla tutunacakları ama yaşlandıkça anlamını yitirecek bir mantraydı.

Vali, grup fotoğrafı çekirme zamanının geldiğini söyledi.

Öğrencilerden fotoğraf için dışarıdaki merdivene dizilmele-ri istendi. Jadu, sınıf arkadaşı Mani Shanker'in yanında durdu. Jadu'nun iki gömleği vardı; biri beyaz, biri mavi. Üzerine daha yeni olan beyaz gömleğini giymişti. Mani, kendi gömleğinin sol kolunda çirkin bir yırtık olduğundan, Jadu'nun mavi gömleğini ödünç almıştı. O akşam, iki arkadaş bu şekilde poz verirken, Jadu gömleklerinin omuz omuza durmasında şiirsel bir yan olduğunu düşünüyordu.

Vali ile Tenzing Norgay da vali konağının basamaklarına çıkmış, grubun ortasına yerleşmişti.

“Lütfen gülümseyin. Teşekkür ederim,” dedi fotoğrafçı üç defa.

Ertesi sabah öğrenci yemekhanesinde, Sitamarhili bir fen öğrencisi olan Ashfaque Alam, gazeteyi Jadu'ya getirdi. Sağ elinde, kahvaltıda servis edilen *puri-sabzi** ile doldurduğu tabak, sol elinde ise *The Searchlight*** gazetesinin bir kopyası vardı. Tenzing Norgay ile Shri R. R. Diwakar'ın resmini ön sayfaya basmışlardı. İki adam gülümseyerek birbirlerine bakıyordu. Öğrencilerin fotoğrafı yoktu.

Jadu hayal kırıklığına uğramıştı. Gazeteyi köyüne götürüp annesiyle babasına göstermek istemişti. Fakat hayal kırıklığının içinde bile bir teselli bulunabilirdi; öğrencilerin hepsi bu sanata hâkimdi. Yanında oturan Lallan Yadav, en azından büyük bir adamla tanıştıklarını söyledi. Bu cümle Jadu'nun aklında kaldı. Geçmişle arasına bir mesafe koyuyordu. Annesine hayattaki hedefinin ne olduğu sorulsa, Tanrı'yla bağlantılı yüce bir amaç tarif etmeye çalışırdı. Ekinlerden, çocuklardan, hatta kocasının refahından değil, iştittiği yedi kutsal mekânın yedisini de ziyaret etme arzusundan bahsedirdi. Deogarh ve Benares gibi, uzaklı yakınlı bu hac köylerinde Tanrı Şiva'ya adanmış mabetler bulunuyordu. O sabah Lallan, Tenzing Norgay gibi büyük bir adamla tanıştıklarını ifade ettiğinde, Jadu artık yaşadığı gerçekliğin bu olduğunu, annesiyle babasının yaşadığı köy hayatından ne kadar uzaklaştığını fark etti. Tanrı'nın belli bir yeri vardı, ama insan da önemliydi. Jadu'nun yetişkinliğe erdikten sonra saygı duyduğu ilk insan Profesör Dey'di. Ve Profesör Dey onu, dünyaca tanınan Norgay'a götürmüştü.

Vali konağını ziyaret edip Norgay'la tanışmalarından üç ay sonra üniversite olayları başladı. Hükümetin otobüs ve tren ücretlerini artırdığını ilan etmesi üzerine, öğrenciler bir belediye otobüsünü ateşe

* Kızarmış hamur topları ve sebze yemeği. [Ç.N.]

** Bihar bölgesinde yayımlanan ilk İngilizce gazete. [Ç.N.]

verdi. Müdahale sırasında polis protestoculara ateş etti ve iki öğrenci öldü.

Ertesi sabah, tarih bölümünde üst sınıfta olan, uzun boylu, avurtları çökük, sakallı bir delikanlı Jadu'nun kapısını çaldı. Jadu arkadaşı Ramdeo ile birlikte yatağında oturuyordu. Tarih öğrencisi, iki gence baktı, ama yalnızca bir tanesine hitaben konuştu.

“Jadunathji,* lütfen bugün yryşmze katıl. Vatandaşlara eziyet ediyorlar. Protesto etmeliyiz.”

Jadu gitti.

nceki haftanın yağmuru hendeklerde kurumuşt, ama öyle bir nem vardı ki hava sıcakla ağırlaşmıştı. Kısa sürede gömleği sırlıklam olan Jadu'nun gözlerine yakıcı bir ter doluyordu. Ashok Rajpath yolunun yarısı protestocular tarafından işgal edildiği için trafik tıkanmıştı. Jadu'nun içinde bulunduğu öğrenci kalabalığı, düğün davetlilerini taşıyan bir cip, bir minibüs, ilerlemek için sabırla yol bulmaya çalışan sayısız çekçek ve kollarıyla bacakları terden parlayan çekçek sürücüleriyle yola sığışmak için itişip duruyordu. Bütün bunlar, hareketi kesintiye uğrayan kalabalığın içinde Jadu'nun durduğu yerde yaşanıyordu.

Jadu başının üstündeki elektrik telinde bir karga gördü. Karga yağmur beklemiş gibi gagasını açmıştı. Yarım saat gibi gelen bir süre sonra öğrenciler ilerlemeye başladı. Bir avuç polis memuru, afişler taşıyan ve sloganlar atan öğrencileri engellemeye çalışıyordu. Protestocular sopalar karşısında biraz geriliyor, sonra yine ne atılıyordu. Sonra nde bir kargaşa oldu, öfkeli bağırışlar yükseldi, belki de birileri yaralanmıştı. Alay şimdi Elphinstone Sinema Salonu'na ulaştı. Biraz sonra kalabalıktan bir uğultu yükseldi ve sorun çıkacağı anlaşıldı.

* -ji takısı hem kadınlar hem erkekler için kullanılır ve saygı ifade eder. [Ç.N.]

Alayın gerilerine doğru, bir polis aracının ateşe verildiği haberi yayıldı ve sonra Jadu gökyüzüne yükselen siyah dumanları gördü.

Jadu sorun istemiyordu. Babası ne derdi, biliyordu. Bilet fiyatları yükselmişti, ama kamu malını ateşe vermeye gerek var mıydı? “Bizden daha fazla para isteyebilirdin. Sebzeden vazgeçip *rotimizi** tuzla yiyebilirdik. Ama sen gidip tutuklandın!”

Radu belli etmeden geriye döndü, en azından dönmeye çalıştı. Üst sınıflardaki öğrencilerin onun kaçtığına görmesi iyi olmazdı. Ama bu sırada arka tarafa da büyük bir polis ekibi gelmişti. Öğrencilerin ayrılmasına izin vermiyorlardı. Sonra, öndeki polis sayısının arttığı ve çatışma çıktığı uyarısı geldi. Jadu’nun gözleri yanıyordu. Yanan arabanın dumanından mıydı, yoksa göz yaşırtıcı gaz mı kullanmışlardı?

Jadu çabucak sola kaçtı, park etmiş çekçek sıralarının altından eğilerek geçti, üç beton basamağı koşar adım çıktı ve kendini rutubetli Sharma Vejetaryen *Bojanaley*** attı. Sıradan bir günmüş gibi davranarak, genç garsona ciddi bir tavırla, Hintçe sipariş verdi.

“Bana bir vejetaryen *tali**** getirir misin?”

Sonra masaya konan bardaktaki suyla iki peçete ıslatıp gözlerine bastırdı; biraz rahatladı, ama yanma tamamen geçmedi. Dışarıdaki öfkeli bağırışlar daha da yükseldi. Biraz uzakta düdükler ötüyor, sirenler yükseliyordu. Yemeği geldi. Jadu boğazındaki kaşıntıyı gidermek için ilk önce yoğurdu kaşıkladı. Daha ilk pilav ve *dal***** lokmasını almıştı ki üç öğrenci restorana daldı. Basamaklarda itişmeler oldu, çünkü bir el onları geri çekiyordu. Merdivende kahverengi üniformalı bir polis müfettişi belirdi. Bir eliyle tuttuğu öğrencilere diğer elindeki copla vuruyordu. Delikanlıları dışarı itti ve sonra

* Küçük yufkayı andıran mayasız ekmeğe. [Ç.N.]

** Restoran. [Ç.N.]

*** Tek tepside servis edilen çeşitli yemekler. [Ç.N.]

**** Bir tür koyu mercimek çorbası. [Ç.N.]

dönüp restoranda göz gezdirdi, sandalyelerdeki müşterileri inceledi, bakışları bir anlığına Jadu'ya takıldı. Jadu ağzına bir lokma daha attı. Polis memuru sokağa çıkarken, Jadu'nun kafasının içinde bir diyalog şekillenmeye başladı.

“Burada ne işin var?”

“Öğle yemeğimi yiyorum, efendim.”

“Dışarıda, onlarla birlikte değil miydin?”

“Garsona sorun, efendim. Ben burada sakın sakın yemeğimi yiyordum.”

Garson, üzerine pis bir ayna çivilenmiş minik lavabonun yanında uyuşuk uyuşuk dikiliyordu. Jadu garsona baktı ve yine gözleri yaşardı.

“Gözlerine ne oldu?” diye sorabilirdi polis memuru.

“Şu patatesli *karide** çok fazla masala ve acı biber var, efendim. Acıya karşı duyarlıyım.”

Polis memuru adını sorarsa, Jadu hileye başvurabileceğini düşündü.

“*Vidyarti*.”

Yaygın bir soyadı olan Vidyarti aynı zamanda öğrenci demekti.

Polis gerçekten de adının bu olduğunu sorarsa, Jadu basitçe “Ben yalnızca bir öğrenciyim, efendim,” diyerek açıklardı.

“Ukalalık mı ediyorsun?”

O gün Jadu için olaysız geçse de, sonraki haftalara gölge düşürdü. O akşam, protestolarda altı öğrencinin daha öldüğünü ve pek çok yaralı olduğunu öğrendi. Jadu cesur davranmadığının farkındaydı, ama kendi kendine, ölürse cesaretin ne işe yarayacağını soruyordu. Sharma Vejetaryen Bojanaley'e kaçarak akıllılık ettiğine karar vermişti. Kaçma cesaretini göstermekle gurur duyuyordu; bir sınavdan geçmişti sanki. Kendi kendine, kitap kurdu hâlini aşır, dünya hâlinde

* Koyu yahniyi andıran, içeriği değişen bir yemek türü. [Ç.N.]

anlayan birine dönüşebileceğini kanıtladığını söylüyordu. Akıllı olmak yanlış mıydı?

O ayın sonunda Jawaharlal Nehru, büyük bir mitingde konuşma yapmak üzere Patna'ya geldi. Mitingde, Başbakan otobüsleri yakan protestocular hakkında sert sözler söyledi. "Entelektüel siyaset bir şeydir. Siyaset adına gösterilere katılmak ve şiddete karışmak ise, işin doğruluğu yanlışlığı bir yana, hiçbir ülkenin öğrencileri için uygun değildir." Jadu'nun arkadaşları arasında pek çok kişi Nehru'nun yanıldığını söylüyordu. Hindistan'ın dört bir köşesindeki öğrencilerin gösteriler yaparak İngilizleri kovmasının üzerinden on sene bile geçmemişti. Nehru neden, tıpkı daha önce sömürge polisinin yaptığı gibi Patna'da öğrencilere ateş eden polisi cezalandırmamıştı?

Ama Jadu o radikal öğrencilerin tarafında değildi; ulus inşasında rol almak istediğinden emindi. Sırf kendi refahını artırmayı istemek bencillik olabilirdi, ama kendi refahını artırırken ulusun refahının artmasına da katkıda bulunuyorsan, öyle sayılmazdı. Bir başka deyişle, Jadu akıllı akıllı görünmek değil, olgun olmak istiyordu. İnsanların onun ciddi biri olduğunu söylemesini istiyordu.

Sonra, Bağımsızlık Hareketi dersinde, Profesör Amar Sahay, Mahatma Gandhi'nin Ocak 1930'da tuz *satyagrahası** çağrısı yapmasının akıllıca olduğunu söyledi. İngilizler tuza ek vergi koymuştu ve hükümet tuz üretiminde tekeldi. Gandhi tuz kanunlarının ihlal edileceği bir sivil itaatsizlik kampanyası ilan etti. Pek çok kişi, Hindistan'da İngiliz hâkimiyetine karşı mücadelenin merkezine tuzu koymasını tuhaf buldu. Bundan birkaç hafta önce Nehru, Lahore Meclisi'nde heyecan verici bir konuşma yapmış, bir sosyalist olarak, özgürlük hareketi için yeni bir enternasyonalist ve radikal pers-

* Gerçeğe tutunmak. Gandhi tarafından barışçıl direniş hareketini tanımlamak için kullanılan ifade. [Ç.N.]

pektif çizmişti. Gandhi'nin meseleyi daraltarak tuza odaklanması Nehru'yu şaşlatmıştı. İngilizler bile rahatlayarak eylemsiz kalmıştı. Hindistan Genel Valisi Lord Irwin Londra'ya şunları yazmıştı: "Şu anda tuz kampanyası ihtimali geceleri uykularımı kaçırmıyor."

"Uyumamalıydı," dedi Profesör Sahay.

Tuz *satyagrahası* bir anda, kendi kendini yönetme ideali ile kırsal bölgelerdeki yoksul halkın yaygın, gerçek sıkıntılarından biri arasında bağ kurmuştu ve aynı zamanda, şehirde yaşayan insanlara kitlelerin acılarıyla sembolik olarak özdeşleşme olasılığı sunmuştu. Gandhi yürüyüşe *aşramından** başladı. Dandi adlı kıyı kasabasında eğilip yerden tuz alması kitleleri harekete geçirdi. Çağrısı Hindistan'ın dört bir yanından duyuldu: Bundan sonra kendi tuzlarını kendileri üreteceklerdi.

Gandhi'nin Dandi'ye yaptığı 385 kilometrelik zafer yürüyüşü yirmi dört güne yayılmıştı. Tüm dünyadan gazeteciler tarafından haberleştirilmişti. Gandhi yalnızca yetmiş sekiz gönüllüyle yola çıkmıştı, ama yürüyüşüne her gün binlerce insan katılmıştı. Katılanların çoğu Gandhi'nin talebi üzerine devlet memurluğundan istifa eden Hintlerdi. Tuz *satyagrahası* barışçıl direniş için bir zaferdi. Bir sene sonra, Lord Irwin, Gandhi'ye, "tuz meselesi etrafında iyi bir strateji planladığını" itiraf edecekti.

Profesör Sahay, Gandhi'nin akıllılık ettiğini söylediğinde, Jadu yine bunun iyi bir şey olduğunu ve öyle birine dönüşmek istediğini düşündü. Akıllı biri olursa, eyleme geçebilirdi. Değişim yaratabilirdi. Ciddiyet zırrı, akıllılık ise elindeki silahı olacaktı. Jadu daha çok köyünü, özellikle de annesiyle babasını, ama aynı zamanda orada yaşayan diğerlerini düşünüyordu. Annesini yılan soktuğunda üç saat uzaktaki kliniğe taşınması gerekmişti. Köyünde küçük bir hastaneye ihtiyaç vardı.

* Dinî toplulukların toplumdan uzaklaşarak yaşadıkları yer. [Ç.N.]

Birkaç sene önce, Khewali'deki ilkokulunda, Aslam Öğretmen, babası Shivnath'a Jadu'nun özel olduğunu söylemişti. Onun kadar zeki, onun kadar çabuk kavrayan başka öğrencisi yoktu. Shivnath bu yüzden Jadu'yu komşu köydeki ortaokula ve sonra Raxaul'daki liseye göndermeye karar vermişti.

Bütün bunlar geride kalmıştı. Jadu Patna'daki üniversiteye gitmişti ve şimdi yurttaki odasında, sert ahşaptan yatağının üzerinde bağdaş kurmuş, Profesör K. K. Datta'nın tarih ders kitabını kucağına açmıştı. Odasının duvarları seneler içinde lekelenmişti, tavandan sarkan çıplak ampulün ışığı loştu, ama öğrenecek çok şey vardı. Jadu bunu başarabilirdi. Kararlı olduğunu biliyordu; onda eksik olan tek şey, kültürden ileri gelen incelikti ve o konuda ne yapabileceğinden emin değildi. Birkaç gün önce, sabah dersinden sonra, oğlanların bazıları çay içmek için üniversite kapısının yakınında bir yere gitmişlerdi. Jadu kaynar çayı tabağa dökmüş, soğusun diye üflemeğe girişmişti. Çayını höpürdeterek, zevkle içerken, Atul Tandon onunla alay etmişti. Ona *dehati* demişti, köylü hödük. *Al al yanakların... yel eserken ilgın ilgın... çay su gibi akarken... Keyif alıyor musun şehirdeki hayatından?*

Jadu bu küçük hakaretleri hatırladığında, köyündeki insanların hayatlarını iyileştirme fikri aklından çıkıyordu. Bunun yerine, İngilizceyi rahatça konuşmaya başlamak istiyordu. *Good morning... thank you.* Aynı zamanda, yeni bir yürüyüş, yeni bir konuşma tarzı edinmek istiyordu. Atul Tandon'un üzerindeki ceketi, Tandon'un babasından miras aldığı ceketi giymek istiyordu... ve belki kravat takmak. Tandon'un babası Southampton'daki Warsash Denizcilik Akademisi'nde okurken, Harris tüviti denen bir kumaştan yapılmış o blazer ceketi edinmişti. O yün cekete bakarken sanki köyünüze dönmüşsünüz de harlı ateşin önünde oturuyormuşsunuz gibi, sıcağını içinizde hissedebiliyordunuz. O ceketi giyerken Jadu, tıpkı

Harrow ve Cambridge’de okumuş Nehru gibi, İngilizce fikir beyan edebilirdi: “Güzel binalar, güzel tablolar ve kitaplar, güzel olan her şey şüphesiz uygarlığın işaretleridir. Ama bencil olmayan ve herkesin iyiliği için başkalarıyla birlikte çalışan iyi bir adam, daha da iyi bir işettir. Birlikte çalışmak tek başına çalışmaktan iyidir ve en iyisi de herkesin iyiliği için birlikte çalışmaktır.”

Nehru, kendini ulusa hizmet etmeye adanmış bir aristokrattı. Gandhi farklıydı. Nehru, Gandhi’yi halk adamı olarak görüyordu; Hint köylüsünün simgesi, diyarın kadim geleneklerine, dünya zevklerini reddetme idealine yakın biri. Düğme deliğine gül goncası ilıştırılmış ipek tunikler giymiyordu! Yemekten sonra, ağızlığına altın uçlu 555 sigaralarından takıp içiyordu!

Fakirseniz, üniversitedeki arkadaşlarınız size Gandhiji diyerek alay ediyorlardı.

Atul Tandon Jadu’ya Gandhiji dediğinde, Jadu’nun hikâyesini bilmiyordu. Bu Jadu’yu rahatsız etmişti. Fakir olduğu doğrudu ve bu onu utandırıyor, ama aynı zamanda, Tandon’un Jadu’nun fakirliği hakkında en ufak fikrinin olmaması onu sinirlendiriyordu. Tandon ona Gandhiji dediğinde, Jadu gülerken düzgün dişlerini gösterdi ve elini saçlarından geçirdi. Patna’daki o ilk aylarda hayattaki en büyük arzusu insanlara geçmişinden bahsetmekti.

Örneğin köyünün adı...

Köyümün adı Khewali. Ben orada doğdum, babam ve babamın babası da öyle. Ailemiz öteden beri çiftçidir. Zengin değiliz, bu doğru, ama asla aç kalmadık.

Büyükleri böyle söylemesini isterdi, Jadu öyle düşünüyordu. Ailesinde üniversiteye giden ilk kişiydi. Öğretmenlik yapmaya başladığında hayatının şekli, statüsü değişecekti. Bununla birlikte, öğretmenlikte para yoktu. Fakat o zamana dek Jadu utanmayı bırakmış

ve durumunu farklı bir biçimde ifade eder olmuştı: *Mesleğim gereği fakirim.*

Sırf şok etmek için bile olsa, Atul Tandon gibilerine söylemek istediği başka şeyler vardı.

Bir zamanlar çocuktu. Çişini yapmak için evin yanındaki tarlaya gittiğinde, ne zaman bir ot parçası poposunu gıdıklaya yüreği ağzına gelirdi. İmgelemi örümcekler, akrepler, yılanlarla doluydu. Çok küçükken kakasına bakmıştı ve orada kıvranan bir sürü beyaz şey görmüştü. Temizlenecek kadar bile beklemeden, vücudundan çıkanları anlatmak için Sumitra'ya koşmuştu. Sumitra ondan çömdüğü yeri göstermesini istemişti. Jadu'da bağırsak kurdu olduğunu ve Babulal Mishra'dan ilaç almaları gerektiğini söylemişti. Bu arada, ona balla yutması için zerdeçal ve *ceggiri** yumrusuyla birlikte çiğnemesi için *acvayn*** tohumları vermişti. Jadu beş gün boyunca o yuvarlak tabletleri yuttuktan sonra bir daha kurt görmedi. Ama onun için aydınlatıcı bir deneyim olmuştu. Vücudunun sırlar sakladığını ve onu şaşırtabileceğini öğrenmişti.

Bırak Tandon ona Gandhiji desin!

Jadu, Gandhi'ye içgüdüsel bir yakınlık duyuyordu. Hem de sırf Jadu bir köyde doğduğundan ve annesiyle babası köylü olduğundan değil. Küçüklüğünden beri Jadu'yu köyün kenarındaki tapınağa götürüyorlardı. Duvarları badanalı, küçük, tuğla bir binaydı ve küçük bambu bayrak direğinin tepesinde kırmızı, üçgen bir bayrağı vardı. Samandan bir kulübe tapınağa yaslanmıştı. Jadu'nun ailesi kutlu günlerde tapınağı ziyaret eder, tanrıları uykularından uyandırmak istermiş gibi kapıdaki minik pirinç çanı çalarlardı. Çanı duyan rahip kulübenin karanlığından çıkardı. Sakalı kırçillı, koyu renk tenli yaşlı adamın dağınık örgüleri omuzlarına düşerdi. Herkes rahibin

* Şeker kamışı suyu buharlaştırılarak elde edilen ham şeker. [Ç.N.]

** Kokusu kekiği andıran bir baharat. [Ç.N.]

ayaklarına dokunurdu ve Sumitra büyük bir saygıyla *sarisinin* omza atılan kısmını, yani *aançhalını* uzatırdı ki kutsal adamın ayaklarına dokunduğunda parlak renkli pamuk veya ipek kumaştan bir üçgen yerde yayılsın. Yaşlı adam avucunu açarak onu kutsardı ve Sumitra'nın sarisine madeni paralar yağdırırmış gibi, elini kaldırarak uzun süre beklerdi. Herkes rahibe *Baba* der, saygı gösterirdi. Jadu rahibin kendi dedesi olduğunu fark ettiğinde beş altı yaşlarında olmalıydı, hatta belki daha büyük. Shivnath'ın babasıydı. On beş sene önce karısı öldüğünde dünyadan elini eteğini çekmişti. Kendi yaptığı kulübede yalnız yaşıyordu ve tapınakta dua ediyordu. Tıpkı Gandhi gibi, onun da pek az ihtiyacı vardı.

Jadu, Tandon'un, öğrencileriyle İngilizce konuşan, lekesiz cübelere bürünmüş beyaz Cizvit rahiplerin yönettiği bir Katolik okuluna gittiğini biliyordu. Jadu'nun gittiği köy okulunda ise tek bir öğretmen vardı, Aslam Öğretmen. Hasat zamanında tarlalara gitmesi gerekiyordu. Yalnızca öğretmen değil, çoğu zaman öğrencileri de küçüklüklerinden itibaren hem ekim mevsiminde hem de hasatta tarlalardaki işlere yardım etmek zorundaydılar. Aslam Öğretmen aynı zamanda güreşçiydi. Başka köy ve kasabalardaki güreş karşılaşmalarından fazladan beş, hatta on rupi kazanıyordu. Karşılaşmalardan sonra Aslam Öğretmen sedirin üzerine uzanır, en güçlü öğrencilerinden ikisi kol ve bacaklarına masaj yapardı. Bu sırada diğer öğrencilere çarpım tablosunu yüksek sesle okumalarını söylerdi. *Dokuz kere bir dokuz, dokuz kere iki on sekiz, dokuz kere üç yirmi yedi...*

Köyde en fakir olanlar amelelerdi. Çoğu aşağı kasttandı. Kuraklık döneminde hasat zayıf olduğunda, ekinlerden onlara çok az pay düşerdi. Borca girmek zorunda kalırlardı. Ailede hastalık veya ölüm olursa dertleri katlanırdı. Jadu doğmadan birkaç sene önce, babası tefecilik yapmıştı. Khewali ve civarındaki çiftçilere ve topraksız ırgatlara ufak tefek borçlar veriyordu. Bu borçların vadesi kısa, faizi

yüksekti; yüzde elliden biraz fazla. Shivnath'ın bir atı vardı; alnında beyaz akıtma olan büyük, siyah bir hayvan. Borçluları borçlarını ödemekte zorlandığında ona yalvarıp yakarmak zorunda kalıyordu. Shivnath'ın hakkı olduğunu düşündüğü parayı alması bazen zor oluyordu, özellikle de uzak bir köye gitmişse. Köye at sırtında giderdi, böylece yolculuk daha kolay, köye varışı daha ürkütücü olurdu; insanlara, alışık olmadıkları bir yükseklikten hitap ederdi. Bir yaz akşamı Shivnath, akşam duasından önce ırgatlarıyla konuşmaya zamanı olsun diye, atı dörtnala sürerek döndü eve. Adamlarından biri ata bir kova su verdi ve hayvanın terini sildi. Shivnath atı en son o zaman canlı gördü. Sabahleyin, tarlalarda çalıştırdığı bir genç, atın durduğu barakadan kan sızdığı haberini getirdi.

Barakaya gittiğinde, Shivnath atın kafasının gövdesinden ayrılmış olduğunu gördü. Katil çekiçle atın kafatasını kırmıştı ve sonra epey zaman ve emek harcayarak kafasını kesmişti. Kim yapmış olabilirdi böyle bir şeyi? Araştırmak için yakındaki kasabadan bir polis memuru geldi, ama kulübenin dışındaki zemin pek çok insanın ayakları altında çiğnenmişti ve içeride hiçbir ipucu yoktu. Bu, Jadu'nun doğumundan birkaç sene önce olmuştu, ama Jadu'nun akrabaları arasında sık sık konuşulan bir konuydu. Hikâyelerdeki atların aksine bir adı olmayan atın ölümü, yaşamının sonraki aşamalarında ona normal ve kabul edilebilir gelse de, kısacık çocukluk çağını dolduran ve onu kaçınılmaz olarak trajik kılan olaylardan biriydi. Aynı zamanda gizemliydi; çünkü kendi ailesinin suçlu veya suç ortağı olduğunu düşündürüyordu. Shivnath'ın tefeciliği zalimlik miydi? Borçlularından birinin topraklarına el mi koymuştu? Bu nahoş bir deneyimdi ve Jadu, Shivnath'ın olaydan kısa süre sonra tefeciliği bırakmasına hak veriyordu.

Atın ölümü ve babası üzerindeki olası etkisi, babasını ne zaman dua ederken görse küçük Jadu'nun kafasını kurcalayan bir soruy-

du. Oğlan, ergenliğinde özellikle de mastürbasyona ilgi duymaya ve bunu ahlaki bir kusur sayıp korkuyla dua etmeyi ciddiye almaya başladığında babasının da günahlarını affettirmeye çalışıp çalışmadığını merak etmişti. Sonra bu anı solup gitti. Üniversitede, Tandon gibi sınıf arkadaşlarıyla konuştuğu bir konu kesinlikle olamazdı. Ama bir sabah okul kütüphanesinde atın hikâyesini hatırlayıverdi. Birinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü senelerden kalma bir idari rapor okuyordu. Araştırmasının konusu, Hint süvarilerinin Britanya Seferi Kuvvetleri'ndeki rolüydü. Pencap ve Uttar Pradeş'ten Avrupa'daki Bazentin Muharebesi, Flers-Courcelette Muharebesi, Cambrai Muharebesi gibi ölüm meydanlarına nakledilen at sayısını fark etmişti ki bir anda annesi Sumitra'nın çocuk Jadu'ya, "Hiç o kadar çok kan görmemişim," demesi geldi gözlerinin önüne. Sahneye kendisi tanık olmuş gibi, Khewali'de katledilen atı, atın kocaman, uzun kafasını, yerde biriken kanı hatırlıyordu.

Bir de fil vardı. Jadu dört yaşlarındaydı muhtemelen. Shivnath'ın erkek kardeşi Manjunath evlenirken gelmişti. Jadu'nun dayısı ödünç vermişti fili. Sumitra zengin bir çiftçi ailesinden geliyordu. Tarım yapılabilecek iki yüz dönüm bereketli araziye ek olarak, ailenin pek çok mango bahçesi ve bol bol balık veren bir gölü vardı. Sumitra, Jadu'ya, sırf damadın serveti konusunda babasına yalan söylendiği için Shivnath'la evlendiğini hatırlatıyordu sık sık. Shivnath ve erkek kardeşleri büyük bir aile olarak yaşıyordu; evlilik pazarlıklarını yürüten başlıca kişi olan en büyük kuzenleri, Motihari'deki adliyede İngiliz hükümetine bağlı olarak çalışan kıdemsiz bir avukattı. Bu kuzen Sumitra'nın babasıyla ve erkek kardeşleriyle konuşurken armalı, mavi bir blazer ceket giymişti. Kapısında bir nöbetçi bekliyordu. Kıdemsiz avukatın çokbilmiş tavırları ve konuşurken araya gelişi güzel İngilizce sözcükler sıkıştırması Sumitra'nın babasını

Amitava Kumar

Sevgili Hayatım

Hindistan'ın küçük bir köyünde doğan Jadunath "Jadu" Kunwar ile kızı Jugnu'nun hızla değişen dünyada verdikleri mücadeleyi merkezine alan *Sevgili Hayatım*, baba-kızın hayaller, kayıplar ve aşk dolu büyüme yolculuklarını anlatırken Hindistan'ı ve dünyayı şekillendiren önemli tarihsel olaylara dair renkli bir perspektif sunuyor.

Hindistan'ın bağımsızlığından bölünmesine, Gandhi'nin idealizminden Modi'nin pragmatizmine, batıl inançlar üzerine kurulu yaşamlardan modern kentlere uzanan değişimler Jadu'yu da Jugnu'yu da etkilerken, gerçeklik ve tarih tek tek bireylerin eylemleriyle yaratılıyor.

Sıradan insanların tüm engellere rağmen ne denli anlamlı hayatlar yaşayabileceğini vurgulayan Amitava Kumar, kendi hikâyelerimizi nasıl anlattığımız kadar, tarihi nasıl yazdığımızı; bireylerin toplumsal değişimlere nasıl katkıda bulunduğunu ve hiçbir hayatın önemsiz olmadığını anlatan, sürprizlerle dolu bir romana imza atıyor.

delidolu.com.tr
f x @ delidolukitap

